

*В. В. Тарапунець,
студентка V курсу 2 групи
Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАРАННЯ У ВИДІ ВИПРАВНИХ РОБІТ ТА ВІДМЕЖУВАННЯ ЙОГО ВІД ВИПРАВНИХ РОБІТ ЯК АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

Прагнення України до розвитку на рівні світового співтовариства зумовлює необхідність проведення реформ, у тому числі в сфері кримінально-виконавчого права. Слід наголосити на тому, що світове співтовариство останні десятиріччя шукає альтернативні шляхи виконання покарань, які б менше обмежували права та свободи людини та громадянина, були більш гуманними та прийнятними для сучасного суспільства, не втративши при цьому саму цінність покарання за кримінальні правопорушення як такого. На сучасному етапі осмислення людством саме потреб у пошуках альтернативних позбавленню волі видів покарання стали значним поштовхом у світовому діапазоні рівня у розробленні процесу реформування кримінально-виконавчої системи в нашій державі.

Позбавлення волі залишається наріжним каменем сучасної системи кримінальних покарань у будь-якій країні. Протягом достатньо тривалого часу суспільством ведуться активні пошуки нових видів покарання, не пов'язаних із позбавленням волі, а також шляхів пом'якшення правового становища засуджених. Ідеться про так звані альтернативні позбавленню волі види покарання, або ж про нетюремні, нев'язничні санкції [1, с. 7].

Сутність саме соціального значення альтернативних видів покарань уособлює в собі те, що особи, які не позбавляються волі, не відриваються від оточуючого середовища. Вони не поміщуються в несприятливі для їх позитивної реабілітації і ресоціалізації умови, не переживають як таких тяжких розладів психіки, викликаних ізоляцією від суспільства та розірванням зв'язків із сім'єю, їх не примушують перебувати в замкненому просторі в більшості випадках серед морально зіпсованих та деградованих людей у соціальному плані. Ці проблеми є досить актуальними для осіб, які позбавлялися волі, що тягне за собою розуміння цих проблем, проте приходиться це до людини лише коли вона втрачає природні (з точки зору свободи вибору всіляких можливостей, поступків, поведінки) умови життя.

У системі кримінальних покарань виправні роботи відносять до

основних і мають багаторічну практику застосування в радянські часи існування нашої держави.

В Україні серед усіх призначених видів покарань виправні роботи становлять досить незначний відсоток. Розглядувана ситуація потребує ретельного аналізу й розробки найефективніших шляхів застосування на практиці виправних робіт як серйозної альтернативи позбавленню волі, адже інтерес до вивчення зазначеного покарання викликаний прагненням помалу скоротити сфери покарань, які пов'язані з ізоляцією від суспільства.

Якщо звернутися до ст. 57 Кримінального кодексу (далі – КК України), то з'ясуємо, що в кримінальному законодавстві немає, власне, поняття «покарання у виді виправних робіт», як і визначення інших видів покарань. У ній міститься лише норма щодо строків виправних робіт, розміру стягнень і наслідків у разі ухилення від їх відбування [2].

Законодавець не дає нам визначення категорії «покарання у виді виправних робіт». В юридичній літературі поняття даного виду покарання трактується по-різному. У своїй більшості науковці, використовуючи описовий метод, визначають зміст даного покарання через певну кількість правообмежень, які, на їх думку, є визначальними.

На думку Б. М. Леонтьєва, змістовна сторона виправних робіт без позбавлення волі полягає в тому, що засуджений до цієї міри покарання зазнає виправно-трудового й виховного впливу переважно за попереднім місцем роботи і завжди за своїм місцем проживання без ізоляції від суспільства [5, с. 225]. Відкинувши те, що на даний момент відбування виправних робіт здійснюється за місцем роботи, цілком зрозумілим є бажання науковця звернути увагу на мету цього покарання, проте без пояснення механізму його застосування або проведення відмінності від одноіменного адміністративного стягнення.

Головне питання полягає в тому, наскільки існуюча концепція надмірного застосування покарань із позбавленням волі, яка є інститутом кримінального, кримінально-виконавчого права періоду радянських часів, є правомірною та виправданою і які нові форми і методи необхідно запровадити для ефективного виправлення та ресоціалізації усіх засуджених.

Слід підкреслити про те, що виправні роботи є самостійним альтернативним видом покарань, зокрема: 1) вони є перспективними, виступають «прямою» альтернативою позбавленню волі, важливою характерною рисою яких є саме відсутність ізоляції засудженого від суспільства й залишення його в умовах волі; 2) першорядним моментом їх виконання є праця засуджених, яка не розцінюється як безумовний елемент кари, оскільки її призначенням, у тому числі, є набуття та збереження трудових навичок; 3) низка спільних моментів вбачається у підставах застосування та порядку їх виконання; 4) рекомендації та пропозиції щодо шляхів їх

удосконалення також багато в чому є досить взаємопов'язаними та спільними.

Деякі вчені зауважують, що виправні роботи як адміністративне стягнення, так і кримінальне покарання передбачає обов'язок праці засудженого у кримінальному процесі чи правопорушника в адміністративному провадженні за місцем своєї попередньої роботи. Разом з цим винна особа несе негативні для себе наслідки матеріального характеру, оскільки недоотримує частину заробітної плати за виконану роботу. Саме ця частка відраховувань у дохід держави є однією з відмінних складових виправних робіт як адміністративного стягнення від адміністративних робіт як кримінального покарання. Проводячи паралелі між виправними роботами як адміністративним стягненням, так і кримінальним покаранням слід встановити наявні спільні та відмінні риси [4, с. 82].

Так, І. І. Піскун вважає, що виправні роботи – це адміністративне стягнення, яке застосовується до особи, що визнана винною у вчиненні адміністративного підсудного проступку за постановою місцевого суду. Воно має на меті грошове покарання, вплив на матеріальні інтереси правопорушника і його виправлення шляхом перевиховання в умовах трудового колективу [3, с. 14].

Існуючі визначення виправних робіт, які подавалися авторами, фактично автоматично ототожнювалися або із кримінальним покаранням, або із адміністративним стягненням. При цьому чомусь ніхто не звертав увагу на те, що виправні роботи є й адміністративним стягненням і кримінальним покаранням, й зводити поняття до одного з цих різновидів фактично порушує структуру матерії, коли йдеться про предмет та його види. Разом з цим виправні роботи – це, насамперед, захід державного примусу, що застосовується до осіб, які допустили порушення, а вже потім деталізується у певному провадженні. Також очевидним є те, що одиничне повинно мати ознаки цілого, тоді як ціле неможливо визначати через одиничне. Так і виправні роботи як адміністративне провадження повинно мати загальні риси виправних робіт як заходу адміністративного примусу, який має особливості, зумовлені провадженням у справах про адміністративні правопорушення.

Виправні роботи, як і у випадку з аналогічним видом кримінального покарання, в першу чергу застосовуються за місцем постійної роботи та обов'язкової праці правопорушника як вид адміністративного стягнення. Державі відраховується при конкретному випадку певна сума у розмірі до двадцяти відсотків заробітної плати. Строк виконання не має перевищувати двох місяців. Призначаються ці виправні роботи районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею), який встановлює термін та розмір стягнень до держави. Строк виправних робіт обчислюється у днях та місяцях, де, в свою чергу, строк відбування кримінального покарання у виді виправних робіт обчислюється роками, місяцями і днями. Застосовується цей вид

адміністративного стягнення складанням постанови, яка надсилається до відповідного органу з питань виконання покарань протягом наступного дня після винесення.

На підставі проведеного аналізу сутності покарання слід зазначити, що виправні роботи є кримінальним покаранням, що встановлюється на строк від шести місяців до двох років та застосовується від імені держави за вироком суду до особи, яка визнана винною у вчиненні злочинного діяння, та полягає у застосуванні заходів примусового характеру, а саме: в обмеженні трудової й майнової сфери у виді стягнення в межах від 10% до 20% із заробітку і заборони звільнитися за власним бажанням, а також тягне за собою судимість. Примусовість цього покарання полягає в зобов'язанні засудженого підкорятися вимогам, установленим законодавством і спрямованим на обмеження здебільшого трудової сфери особи, а отже, і матеріальної, що є не чим іншим, як проявом кари.

На наш погляд, доцільно визначитися з єдиною підставою застосування такого виду державного примусу, як виправні роботи, а саме – віддати перевагу кримінальній відповідальності. На користь цього можна навести тезу про те, що виправні роботи застосовуються до осіб, які вчинили правопорушення, порушують охоронювані законом права та інтереси та становлять істотну небезпеку цим правам та інтересам. Все це зумовлює необхідність якнайшвидшого перегляду законодавства про адміністративні правопорушення та КК України в умовах прийняття закону про кримінальні проступки.

Список літератури

1. Ткачова О. В. Виконання покарань у виді виправних і громадських робіт: монографія / О. В. Ткачова. – Харків: Право, 2010. – 192 с. – С. 7.
2. Кримінальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Піскун І.І. Адміністративно-правові засади встановлення і застосування адміністративного арешту, виправних та громадських робіт: автореф. дис. ... канд юрид. наук: 12.00.07 / І. І. Піскун. – Київ: [б.в.], 2006. – 20 с. – С. 14.
4. Самбор М. А. Виправні роботи як адміністративне стягнення та кримінальне покарання / М. А. Самбор // Юрид. наука. – № 4. – 2014. – С. 81–91.
5. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть / под ред. Б. В. Здравомыслова. – Москва: Юрист, 1999. – 480 с.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 1

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкіна та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т1 ., – 251 стр.
ISBN – 978-966-2740-95-0

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-95-0

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

ЗМІСТ

Андрєєв Є. О.	Гуманізація кримінально-виконавчого законодавства.....	3
Атрєп'єва М. Р.	Актуальні проблеми виконання та відбування покарань у місцях позбавлення волі.....	7
Біленький Д. В.	Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: щодо внесення змін до «Закону Савченко».....	10
Бойко В. О.	Поняття «злісне порушення встановленого порядку відбування покарання»: спірні моменти.....	13
Борох Ю. О.	Реалізація принципу справедливості під час відбування покарання.....	16
Бумба О. А.	Пробачія та стан упровадження в Україні.....	19
Васюк О. О.	Проблемні питання виконання покарання у виді штрафу.....	23
Вручинський Д. Г.	До питання визначення законного інтересу засуджених.....	28
Гавенко Т. Ю.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	31
Герасименко С. С.	Спонування засуджених до зразкової поведінки: метод «батого» чи «пряника»?.....	35
Горшкова Я. С.	Про деякі проблемні питання, що виникають під час виконання покарання у вигляді штрафу.....	39
Дейнека П. В.	Перевищення меж при застосуванні заходів фізичного впливу в установах виконання покарань.....	43

Дорощенко К. В.	Відповідальність за несплату або ухилення від сплати штрафу.....	45
Дубанич М. Ю.	Правовий статус засуджених: до питання конституційного забезпечення права на працю засуджених до позбавлення волі.....	47
Дубровін С. І.	Використання категорії «ресоціалізація» стосовно неповнолітніх засуджених: окремі аспекти.....	50
Євтушенко Д. О.	Процес ресоціалізації неповнолітніх, звільнених з установ виконання покарання.....	53
Загурська А. В.	Щодо права засуджених на листування..	56
Зайкова Я. Ю.	Ресоціалізація при відбуванні покарання у виді арешту та обмеження волі: порівняння ефективності.....	60
Зосіч М. Ю.	Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають малолітніх дітей.....	64
Кирилюк С. О.	Надання державній кримінально-виконавчій службі слідчих функцій.....	68
Кишеня В. С.	Наглядова пробація у Сполучених Штатах Америки. Перспективи застосування іноземного досвіду в Україні.....	72
Клименко С. С.	Проблемні питання звільнення від відбування покарання вагітних жінок.....	75
Клімашевський В. Д.	Проблемні питання процедури помилування в Україні.....	79
Коваль В. В.	Перспективи створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій в	

	Україні з урахуванням досвіду зарубіжних країн.....	83
Козаченкова Д. С.	Щодо законних інтересів як елементу правового статусу засуджених.....	87
Козачок М. М.	Проблеми виправлення та ресоціалізації засуджених.....	89
Козій Н. А.	Введення інституту приватного виконання рішень.....	92
Крячко Л. Ю.	Особливості правового регулювання користування засудженими глобальною мережею Інтернет.....	96
Кудрявцева В. В.	Умови праці засуджених до позбавлення волі: деякі питання	100
Левандовська І. В.	Громадські роботи: міжнародний досвід і Україна.....	103
Левіна О. О.	Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, взятих під варту...	107
Лисенко О. Е.	Розбіжності у визначенні поняття «громадські роботи» за Кримінальним та Кримінально-виконавчим кодексами України.....	110
Лукашова Є. В.	Соціально-виховна робота із засудженими (мета та способи).....	115
Малиш С. С.	Окремі аспекти соціально-виховної роботи з неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі.....	119
Мартинюк Н. В.	Прихована проблема відповідальності осіб за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт.....	123
Масловська Ю. Ю.	Працевлаштування осіб, звільнених з місць позбавлення волі: окремі аспекти..	126
Мельник М. Г.	Застосування фізичного впливу,	

	спеціальних заходів, зброї до засуджених.....	129
Мешков С. В.	Ресоціалізація неповнолітніх засуджених.....	132
Мироненко А. А.	Міжнародний досвід пробації.....	134
Моржановська А. І.	Право на користування Інтернетом засуджених, які відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі.....	138
Насібулліна Н. Р.	Цілі покарання.....	141
Носач Є. О.	Досудова пробація як елемент оновлення системи юстиції України.....	146
Павельчук Д. А.	Виховання та перевиховання засуджених до позбавлення волі.....	147
Павленко В. О.	Чи можливе виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі?...	151
Павлуцька В. І.	Цілі покарання та кримінально-виконавчого законодавства.....	154
Пастушок Б. М.	Виправлення і ресоціалізація засуджених.....	157
Певень М. М.	Проблеми здійснення процедури помилування в Україні.....	160
Пищик К. О.	Спірні питання запровадження слідчих підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби.....	163
Рева Н. М.	Щодо питання застосування громадських робіт.....	166
Романченко Д. І.	Щодо питання про міжнародно-правові правила поведіння із неповнолітніми засудженими.....	169

Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	173
Самойленко М. С.	Проблемні питання оцінки ефективності роботи органів і установ виконання покарань.....	177
Святокум А. Ю.	Запровадження центрів пробації для неповнолітніх осіб.....	181
Сергієнко В. М.	Місце суспільно корисної праці в системі заходів ресоціалізації засуджених до позбавлення волі	184
Синявський М. А.	Виправлення засуджених до позбавлення волі : міф чи реальність?...	189
Слюсар Д. Ю.	Впровадження приватних установ виконання покарання в Україні.....	192
Смиківська А. М.	Місце духовної та благодійної опіки церков у системі виховного впливу на засуджених осіб.....	194
Тарапунець В. В.	Загальна характеристика покарання у виді виправних робіт та відмежування його від виправних робіт як адміністративного стягнення.....	197
Тертична А. А.	Інститут пробації: необхідність подальшого впровадження в Україні.....	201
Ткачова А. С.	Виконання покарання у виді арешту: проблемні питання.....	204
Ткачук А. О.	Право засуджених на користування глобальною мережею Інтернет – нові можливості для ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених.....	207
Федорець А. Є.	Інститут закінчення строків давності виконання обвинувального вироку як підстава для звільнення особи від	

	відбування покарання.....	210
Хакімова М. Т.	Порівняльний аналіз застосування заходів безпеки в установах виконання покарань України та Естонії.....	21
Харченко Я. Є.	Щодо питання реалізації досудової пробації 17 в Україні.....	
Шевченко А. І.	Кримінально-виконавча характеристика засудженої особи.....	221
Шпарага Д. Ю.	Умовно-дostroкове звільнення від відбування покарання.....	225
Штефан Є. О.	Форми впливу соціально-виховної роботи на засуджених до довічного позбавлення волі.....	290
Штокало Т. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	233
Шутов Д. К.	Деякі проблеми покарання у виді виправних робіт.....	236
Шутова Л. М.	Міжнародно-правовий аспект виконання громадських робіт.....	239
Ярова А. В.	Громадський вплив як засіб ресоціалізації засуджених.....	243

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 17,5. Облік.-вид. арк. 12,93.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.